

WAŚSOSZ

Historia miasta i gminy

Krzysztof Popiński

WAŚOSZ

Historia miasta i gminy

Wrocław 2022

Copyright by Krzysztof Popiński & GAJT Wydawnictwo 1991 s.c.

Recenzja   prof. dr hab. Rościław Żerelik

Korekta   Jolanta Pawlak

DTP i projekt okładki
Joanna Wagner-Głowińska

Na okładce: Zimowy poranek nad wąsoską starówką, zdjęcie współczesne
fot. Klaudia Śron, ze zbiorów Urzędu Miejskiego w Wąsoszu
oraz łabędzie na Orli, fot. Joanna Wagner-Głowińska

Wydanie I
Wrocław 2022
ISBN 978-83-66292-12-3

GAJT Wydawnictwo 1991 s.c.
Wrocław, ul. Kuźnicza 11-13, www.gajt.pl

Spis treści

Od burmistrza	9
Wstęp	11
Rozdział I. Położenie geograficzne	14
Rozdział II. Od prehistorii do wczesnego średniowiecza	17
Rozdział III. Od powstania Wąsosz do schyłku panowania Habsburgów (1290–1740)	20
Część I. Wydarzenia polityczne	20
Śląsk w monarchii wczesnopiastowskiej • Kasztelania sądowelska • Lokacja Wąsosz na prawie niemieckim • W księstwie oleśnickim (1323–1492) • W księstwie wołowskim (1527–1675) • W czasach reformacji • Lata wojny trzydziestoletniej (1618–1648) • Pod panowaniem Habsburgów (1675–1740)	
Część II. Życie codzienne Wąsosz i okolic	34
Władza administracyjna i sądowicza • Usytuowanie i wygląd miasta • Zamek wąsoski • Dwory i pałace w okolicznych dobrach ziemskich • Budownictwo wiejskie • Ludność Wąsosz • Kłęski elementarne	
Część III. Sprawy gospodarcze	43
Życie gospodarcze Wąsosz • Problemy społeczno-gospodarcze wsi	
Część IV. Kultura	53
Życie religijne • Szkoły • Przejawy życia codziennego mieszczan i chłopów	
Rozdział IV. W ramach państwa pruskiego 1741–1945	64
Część I. Wydarzenia polityczne	64
Zajęcie Śląska przez Prusy • Wojny napoleońskie 1806–1807 • Reformy państwa pruskiego. Ordynacja miejska • Wojna 1812–1813 • W dobie restauracji 1815–1848 • Wiosna Ludów 1848–1849 • Na drodze do zjednoczenia i w czasach Cesarstwa Niemieckiego 1870–1914 • I wojna światowa i jej następstwa • W czasach Republiki Weimarskiej i III Rzeszy • W latach II wojny światowej	
Część II. Terytorium, administracja i finanse	79
Terytorium Wąsosz • Przynależność administracyjna • Władze miejskie oraz instytucje nadzorujące do początku XIX w. • Finanse miejskie • Samorząd miejski po 1808 r. • Gminy wiejskie	

Część III:	Budownictwo i infrastruktura Zabudowa miejska Wąsosza • Ulice i mosty • Zamek w Wąsoszu • Dwory i pałace w okolicach Wąsosza • Budownictwo wiejskie • Wodociąg • Gazownia	85
Część IV.	Poczta, komunikacja i transport Poczta • Drogi bite oraz transport wodny • Połączenie kolejowe • Komunikacja autobusowa	92
Część V:	Bezpieczeństwo i demografia Garnizon • Policja • Więzienie • Ochrona przeciwpożarowa • Przytułek i apteka • Demografia Wąsosza • Klęski elementarne	97
Część VI.	Życie gospodarcze Początki działalności przemysłowej • Targi • Sukiennictwo i tkactwo • Piwowarstwo i gorzelnictwo • Inne rodzaje rzemiosła. Handel • Przetwórstwo spożywcze • Wytwórstwo materiałów budowlanych • Inne przedsiębiorstwa • Hotele i gastronomia • Problemy społeczno-ekonomiczne wsi	103
Część VII.	Życie religijne Zarys historii życia religijnego 1740–1945 • Parafia ewangelicka w Wąsoszu • Parafia katolicka w Wąsoszu • Baptyści • Żydzi	117
Część VIII.	Szkolnictwo Realia funkcjonowania szkolnictwa na Śląsku • Ewangelicka szkoła powszechna • Katolicka szkoła powszechna • Szkoła zawodowa	128
Część IX.	Życie kulturalne Prasa lokalna • Biblioteki • Muzeum • Kino • Stowarzyszenia • Chopinowski akcent • Życie codzienne i kultura wiejska	131
Rozdział V.	W Polsce Ludowej Gmina Wąsosz w latach 1945–1989	136
Część I:	Wydarzenia polityczne Lata 1945–1948 Wkroczenie Armii Czerwonej • Zniszczenia wojenne • Początki polskiej administracji i osadnictwa • Państwowy Urząd Repatriacyjny • Ukraińcy i Łemkowie • Ludność niemiecka • Polonizacja nazewnictwa miejscowego • Polska ludność autochtoniczna • Armia Czerwona w okolicach Wąsosza • Szabrownicy • Zakończenie akcji osadniczej • Uwłaszczenie • Początki funkcjonowania partii politycznych • Organizacje młodzieżowe • Referendum z 30 czerwca 1946 r. • Wybory do sejmiku ustawodawczego 17–19 stycznia 1947 r. • Polityczny układ sił w gminie Wąsosz	136
	Lata 1948–1956 Charakterystyka okresu • Od gminy do gromady Wąsosz • Partie polityczne • Organizacje młodzieżowe • W trakcie przygotowań do uchwalenia Konstytucji PRL 22 lipca 1952 r. • Wybory do rad narodowych z 5 grudnia 1954 r. • W przededniu odwilży	170
	Lata 1956–1970 Nowe uwarunkowania polityczne • Utworzenie osiedla Wąsosz • Organizacje młodzieżowe • Druga fala repatriacji • Obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego • Schyłek epoki gomułkowskiej •	181

	Gmina Wąsosz w latach 70.	188
	Realia dekady • Ponowne utworzenie gminy Wąsosz • Rozpoczęcie starań o przywrócenie praw miejskich • Socjalistyczne święta • Organizacje młodzieżowe • U schyłku dekady	
	W kryzysowych latach 1980–1989	197
	Kryzysowe lata • Funkcjonowanie gminy Wąsosz w czasach kryzysu • Przywrócenie praw miejskich Wąsoszowi • Organizacje młodzieżowe • Problemy ochrony środowiska • Wybory 4 czerwca 1989 r.	
Część II.	Terytorium, administracja, finanse i demografia	203
	Terytorium • Władze miasta i gminy • Urząd Miasta i Gminy • Zebrania wiejskie i sołtysi • Finanse gminy • Bank Spółdzielczy • Urząd Stanu Cywilnego • Demografia	
Część III.	Porządek i bezpieczeństwo publiczne	224
	Milicja Obywatelska • Ochrona przeciwpożarowa	
Część IV.	Infrastruktura, łączność i komunikacja, zasób budowlany	236
	Zaopatrzenie w wodę i kanalizacja • Elektryfikacja • Zaopatrzenie w gaz • Urząd Pocztowy • Drogi kołowe • Połączenia kolejowe • Transport samochodowy • Zasób budowlany w Wąsoszu • Budownictwo na terenach wiejskich • Katastrofy przyrodnicze	
Część V:	Życie gospodarcze	252
	Przemysł • Zakłady budowlane • Zakłady Volta – Wrozamet • Zakłady przemysłu materiałów budowlanych • Młyny • Mleczarnia • Zaopatrzenie i handel • Zaopatrzenie i placówki handlowe • Targowisko • Usługi • Gastronomia • Rolnictwo • Lata odbudowy 1945–1948 • Lata 1948–1956 • Lata 1956–1970 • Lata 1970–1980 • Lata 1980–1989 • Państwowe Gospodarstwo Rolne • Spółdzielnie i kółka rolnicze • Państwowy Ośrodek Maszynowy • Rolnictwo w Wąsoszu • Służba weterynaryjna • Leśnictwo	
Część VI.	Kultura	307
	Uwagi wstępne • Życie religijne • Życie kulturalne • Biblioteki • Ośrodek Kultury • Świetlice wiejskie • Kino i telewizja • Życie sportowe i rekreacja • Sport • Turystyka • Kąpieliska • Łowiectwo, wędkarstwo, ogródki działkowe • Organizacje kobiece • Liga Kobiet • Koła gospodyń wiejskich • Ośrodek „Nowoczesna Gospodyni” • Klub Seniora • Szkolnictwo, opieka przedszkolna i specjalna. Ogólna charakterystyka • Likwidacja analfabetyzmu • Szkoły podstawowe • Szkoła zawodowa • Szkolnictwo rolnicze • Przedszkole • Ośrodek szkolno-wychowawczy • Państwowe Pogotowie Opiekuńcze w Górcie Wąsoskiej • Religia w szkołach	
Część VII.	Opieka zdrowotna i socjalna	361
	Placówki służby zdrowia • Apteki • Pomoc społeczna	
Rozdział VI.	Współczesność	
	Gmina Wąsosz w latach 1990–2020	368
Część I.	Wydarzenia społeczne i polityczne	368
	Główne kierunki przemian ustrojowych po 1989 r. • Powstanie samorządu gminnego • Obchody 700-lecia Wąsosza • Funkcjonowanie samorządu gminnego • Sołectwa • Ponownie w ramach powiatu górowskiego • Preferencje polityczne • Uwagi ogólne • Wybory do Parlamentu	

	Rzeczypospolitej Polskiej • Wybory prezydenckie • Referendum akcesyjne i wybory do Parlamentu Europejskiego • Postawy ideowe	
Część II.	Terytorium, administracja, finanse, bezpieczeństwo Przynależność administracyjna • Terytorium i podział wewnętrzny • Władze gminy • Urząd Miejski • Informatyzacja Urzędu Miejskiego • Działalność dokumentacyjna i promocyjna • Finanse gminy • Banki • Poczta • Policja • Straż Pożarna	384
Część III.	Infrastruktura Uwagi ogólne • Charakterystyka stanu sieci osadniczej • Zasób mieszkaniowy • Zaopatrzenie w wodę i kanalizacja • Ciepłownictwo • Zaopatrzenie w gaz • Sieć elektryczna • Gospodarka odpadami • Komunikacja i transport • Środowisko przyrodnicze i zabytki • Chronione obszary przyrodnicze • Zabytki kultury materialnej • Katastrofy przyrodnicze	394
Część IV.	Demografia Ruch naturalny • Migracje • Struktura wiekowa ludności	407
Część V.	Gospodarka Główne kierunki przemian • Podmioty gospodarcze • Rynek pracy • Przedsiębiorstwa „Wrozamet” • Przedsiębiorstwo „Samopomoc Chłopska” • Państwowy Ośrodek Maszynowy • Dolnośląska Wytwórnia Powozów Konnych „Kutzmann” s.c. • Zakłady drzewne • Zakłady ceramiczne „Jarlej” • Sprzęt rehabilitacyjny • Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „Mazurek” • Spółdzielnia socjalna „Nad Baryczą” • Rolnictwo • Handel i usługi	409
Część VI.	Kultura Życie religijne • Życie kulturalne • Uwagi ogólne • Biblioteka publiczna • Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury • Życie kulturalne wsi • Życie sportowe i rekreacja • Sport • Turystyka i rekreacja • Łowiectwo, wędkarstwo, ogródki działkowe	421
Część VII.	Stowarzyszenia i współpraca z Meerlo-Wanssum Towarzystwo Przyjaciół Wąsosza • Związek Sybiraków • Dolnośląskie Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży z Niepełnosprawnością Intelektualną „Iskierka” w Wąsoszu • Wąsoskie Stowarzyszenie Opieki Nad Zwierzętami „Kundelek” • Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Doliny Baryczy • Stan obecny stowarzyszeń • Współpraca partnerska z holenderską gminą Meerlo-Wanssum	450
Część VIII.	Szkolnictwo i opieka przedszkolna Uwagi ogólne • Publiczna Szkoła Podstawowa w Wąsoszu • Publiczna Szkoła Podstawowa w Czarnoborsku • Publiczna Szkoła Podstawowa w Płaskach • Publiczna Szkoła Podstawowa w Pobielu • Gimnazjum w Wąsoszu • Liceum w Wąsoszu • Uniwersytet Trzeciego Wieku • Przedszkole • Ośrodek Szkolno-Wychowawczy	456
Część IX.	Opieka zdrowotna i socjalna Placówki służby zdrowia • Apteki • Służba weterynaryjna • Opieka społeczna • Sprawy związane z pandemią COVID-19	473
Aneks	Podstawowe informacje historyczne o miejscowościach gminy Wąsosz	476
Bibliografia		483

Przeszłość – jest to dziś, tylko cokolwiek dalej

Cyprian Kamil Norwid

Drogi czytelniku!

Oddajemy w Twoje ręce drugie wydanie historii Wąsosza.

Dzieło jest istotnie rozbudowane w stosunku do poprzedniego opracowania z 2002 r. Autor – Krzysztof Popiński – poświęcił ponad dwa lata na wyszukanie nowych źródeł historycznych, zdjęć i faktów, które po uporządkowaniu oraz opatrzeniu odpowiednim komentarzem otrzymały obecną formę.

Wąsosz przez setki lat, nierzadko burzliwych, zawsze był nasz – niezależnie od narodowości, obywatelstwa, wyznania – nasz, czyli mieszkańców. Wszyscy wkładaliśmy i wkładamy wysiłek w jego istnienie, rozwój i odbudowę po licznych zawieruchach historii.

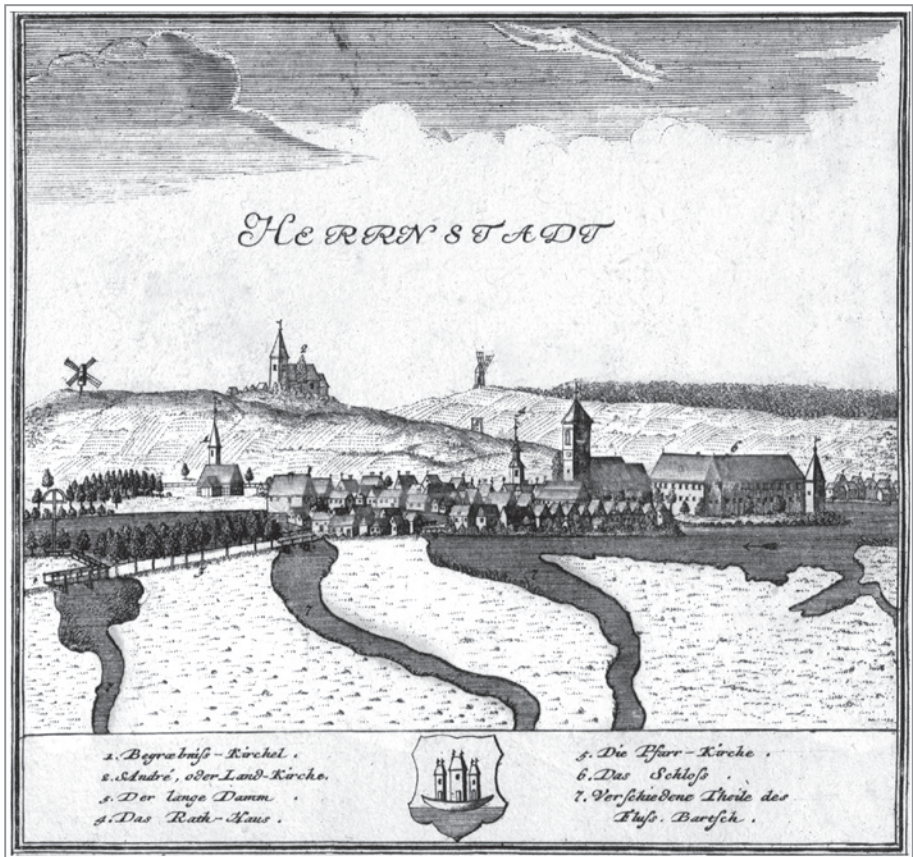
Wierzmy, że mieszkańcy Wąsosza, zmierzając ku przyszłości, nigdy nie zapomną o tym, że żyjemy na ziemiach przesiąkniętych historią tych, którzy to miasto budowali, którzy tu żyli, którzy nawiązywali tu przyjaźnie, tworzyli rodziny, chodzili do szkół, kościołów, a po śmierci spoczęli na cmentarzach, na których my również będziemy spoczywać.

Te wszystkie lata, wszystkie małe historie składają się na naszą rzeczywistość, która również będzie historią dla wspominających nas w przyszłości, czytających te słowa i myślących w takich kategoriach, w jakich je Państwu przedstawiamy.

Dziękujemy wszystkim, których doświadczenia, wspomnienia, twórczość były źródłami powstania tej książki. Dziękujemy Autorowi oraz jego współpracownikom – za zatrzymanie naszej wąsoskiej historii na kartach tego opracowania.

Dla potomnych – pamiętajcie o nas, o naszej wspólnej historii, bo jak pisał poeta: „Przeszłość – jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”.

Samorząd gminy Wąsosz

Panorama Wąsosza, 1737 r., autorstwa słynnego śląskiego rysownika Friedricha Bernharda Wenera, „Scenographia urbium Silesiae” 1737–1752, Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego

Wstęp

Przed prawie 20 laty napisałem na zlecenie ówczesnych władz gminy Wąsosz książkę popularno-naukową *Wąsosz. Dzieje miasta*. Była to moja pierwsza próba zmierzenia się z szerzej nieznanymi mi wcześniej dziejami tego niewielkiego miasteczka położonego w północno-wschodniej części Dolnego Śląska. W trakcie prac przekonałem się, że ta nieduża miejscowość ma historię sięgającą wczesnego średniowiecza. Że w jej życiu odbijają się jak w soczewce wielkie wydarzenia kolejnych epok. Jak sam napisałem wówczas we wstępie – niosły one dla Wąsosza czasami niepokój i zniszczenia, ale niekiedy przynosiły również pozytywne impulsy rozwojowe. Przede wszystkim jednak zrozumiałem, że dzieje miejscowości, takiej jak Wąsosz, to historia długiego trwania, opowieść o trudzie, wyzwaniach i radościach codziennego życia.

Na początku 2020 r. zaczęła się rodzić koncepcja nowej publikacji. Po rozmowach z burmistrzem gminy Wąsosz Pawłem Niedźwiedziem oraz jej sekretarzem Marcinem Kozińskim postanowiłem napisać tym razem książkę znacznie zmienioną i rozszerzoną. Przede wszystkim nie ograniczoną wyłącznie do historii samego Wąsosza, ale dotyczącą także innych miejscowości tworzących współcześnie gminę Wąsosz. Choć swój obecny kształt przybrała ona dopiero w 1973 r., to jednak również wcześniej obszar ten zawsze stanowił pewną społeczno-kulturową i gospodarczą całość. W nowej postaci książka zyskała także rozdział obejmujący lata 1990–2020.

W swojej pracy starałem się przedstawić zarówno kwestie polityczne, administracyjne, gospodarcze, kulturalne i religijne, jak też przejawy zwykłej codziennej egzystencji mieszkańców gminy. Podjąłem próbę przedstawienia tych zagadnień w kolejnych okresach historycznych, od wczesnego średniowiecza po chwilę obecną. Swoje wywody opatrzyłem tym razem nie tylko bibliografią, znacznie bardziej rozbudowaną niż w 2002 r., lecz także przypisami przyczyniającymi się do nadania publikacji charakteru w pełni naukowego. Jednocześnie starałem się, aby zarówno treść, jak i układ i język książki były jak najbardziej przyjazne czytelnikowi. Dzieje Wąsosza i okolic zostały przedstawione na dość rozbudowanym tle historii powiatu górowskiego, Śląska, Polski i Niemiec. Konstrukcja poszczególnych głównych rozdziałów jest do siebie zbliżona, co ma ułatwić śledzenie i porównanie poszczególnych wątków tematycznych. Stosuję dość liczne cytaty, które – jak mam nadzieję – ubarwiają narrację.

Nierówny stan zachowania źródeł archiwalnych zdecydował o tym, iż podobnie jak w pierwszym wydaniu książki większość tekstu dotyczy okresu po 1945 r. Staralem się napisać jak najwięcej o życiu wcześniejszych mieszkańców Wąsosz i jego okolic, choć oparłem się przede wszystkim na publikacjach autorów niemieckich. Mam tu na uwadze zwłaszcza solidne prace pastorów Filipa Hankego oraz Karola Rábigerera na temat historii Wąsosz powstałe jeszcze przed I wojną światową. Znaczenie tych publikacji podkreśla fakt, że obaj autorzy mieli dostęp do niezachowanych do dziś dokumentów. Uzupełnieniem tych książek były teksty opublikowane w latach 90. XX w. na łamach wydawanego w RFN czasopisma „Guhrauer Kreiszeitung”, których autorami są miłośnicy historii związani ze środowiskiem byłych niemieckich mieszkańców powiatu górskiego. O tej dawnej historii Wąsosz i jego okolic pisali także powojenni polscy regionaliści – Antoni Bojakowski, Zygmunt Kempa oraz Adam Polański, a współcześnie przede wszystkim autorzy związani z „Kwartalnikiem Górskim”. Tu na wyróżnienie zasługują bez wątpienia prace Elżbiety Maćkowskiej.

Gdy chodzi o okres po 1945 r., a więc dzieje współczesnych polskich mieszkańców gminy Wąsosz, od czasu ich przybycia po zakończeniu II wojny światowej do dziś, to jest on zdecydowanie lepiej udokumentowany źródłowo. W archiwach państwowych Wrocławia i Leszna zachowała się obszerna dokumentacja archiwalna dotycząca gminy Wąsosz w czasach Polski Ludowej. Wykorzystałem w pierwszej kolejności protokoły posiedzeń rad narodowych wraz z załączonymi do nich bardzo licznymi szczegółowymi opracowaniami obrazującymi ówczesne problemy funkcjonowania gminy.

Okazało się również, że moje własne badania mogłem w bardzo poważnym stopniu uzupełnić czy skonfrontować z ustaleniami publikowanymi od 2003 r. na łamach „Kwartalnika Górskiego”. Dzięki temu wyjątkowemu w skali kraju wydawnictwu regionalnemu do mojej dyspozycji były dziesiątki tekstów źródłowych oraz artykułów, zarówno tych poświęconych bezpośrednio samemu Wąsoszowi i jego okolicom, jak też przedstawiających jego historię jako część ziemi górskiej. Czasom PRL szczególną uwagę poświęcił w swoich licznych tekstach Mirosław Żłobiński. Dzięki temu badaczowi, uparcie i z powodzeniem „przekopującemu się” przez stopy archiwalnej dokumentacji, poznaliśmy mnóstwo nowych szczegółów z przeszłości ziemi wąsoskiej na tle tego, co działo się w powiecie górskim i w całym kraju. Zyskałiśmy możliwość nowego, pełniejszego spojrzenia na historię gminy Wąsosz. Swoistym podsumowaniem, choć przecież nie zamknięciem dorobku górskich historyków, który powiększa się nadal, stała się wydana w 2013 r. w Górze książka *Skąd przyszliśmy. Kim jesteśmy?*

Tymczasem współczesność, której początek w mojej książce stanowi przełom lat 80. i 90., trwa nadal. Z tego względu ostatni z rozdziałów, choć również dość obszerny, nie jest jej pełnym opisem, bo ten jeszcze nie jest możliwy. Tego dokona w przyszłości już kolejny badacz. Ja starałem się tylko zasygnalizować najważniejsze problemy teraźniejszości. Przy jego pisaniu szczególnie pomocne były informacje udzielone mi przez Urząd Miejski Wąsosz przy wsparciu

sekretarza gminy Marcina Kozińskiego, artykuły prasowe oraz materiały dostępne w Internecie. Możliwość korzystania na dużą skalę z tych ostatnich to nowość w stosunku do okresu, kiedy przygotowywałem poprzednią edycję historii Wąsosza. Wsparcia udzielili mi także wspomniani górowscy historycy, zwłaszcza Elżbieta Maćkowska oraz Mirosław Żłobiński, a także długoletnia dyrektor wąsoskiej biblioteki Elżbieta Poprawska, którzy udostępni mi materiały i publikacje ze swoich zbiorów. Istotne dla nadania ostatecznej postaci publikacji były wskazówki i uzupełnienia jej recenzenta prof. Rościśława Żerelika z Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Składam im w tym miejscu serdeczne podziękowanie.

Praca nad książką przebiegała w warunkach szczególnych. Pandemia COVID-19 utrudniała mi dostęp do archiwów, uniemożliwiła osobisty kontakt z wieloma osobami. Jednak przecież ostatecznie nie powstrzymała mnie przed jej ukończeniem.

Będąc wdzięczny władzom gminy Wąsosz za zaproszenie do napisania tej książki, wyrażam nadzieję, że będzie ona przyczynkiem do budowania nowej tożsamości mieszkańców ziemi wąsoskiej.

Krzysztof Popiński

Dr Krzysztof Popiński, historyk zatrudniony jako adiunkt w Katedrze Filozofii i Historii Gospodarczej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Jego zainteresowania koncentrują się na historii społeczno-gospodarczej i kulturalnej oraz politycznej Śląska, Polski i Niemiec w XIX i XX w. Autor i współautor blisko stu publikacji naukowych i popularno-naukowych, w tym monografii: *Borussia, Lusatia, Marcomania... Świat burszów, piwiarni i pojedynków. Studenci Uniwersytetu Wrocławskiego 1871–1921*, Wrocław 2002; *Wąsosz. Dzieje miasta*, Wrocław 2002; *Studenten an der Universität Breslau 1871 bis 1921. Eine sozialgeschliche Untersuchung*, Würzburg 2009; *Od SKS do NZS. Niezależne Zrzeszenie Studentów we Wrocławiu 1980–2010*, Wrocław 2010 (wraz z Jolantą Popińską) oraz artykułów: *Rola edukacji na poziomie wyższym w modernizacji społeczno-ekonomicznej Polski w latach 1945–1989* [w:] *Modernizacja, czy pozorna modernizacja. Społeczno-ekonomiczny bilans PRL 1944–1989*, Wrocław 2010; *Wrocławski Ośrodek Informatyczny w latach 1959–1989* [w:] *Polska informatyka. Systemy i zastosowania*, Warszawa 2017; *Trudna epoka. Gmina w latach 1800–1945* [w:] *Wołów historia miasta*, Wrocław 2019; *Feminization of higher education in Poland in 1918–2018* [w:] *Studia Historiae Oeconomicae*, v. 37, Poznań 1937.